

מריכה אהם. לשרציתי לברא את אדם הראשון לא הסבכתם
 שאעשה זאת. כעסתי עליכם ושרפתי רבים מכם. עכשו מתקוטט
 אהה עם משה עבדי הנאמן שאני העליתי לראן כדי לחת לו את
 התורה בשביל בני הנבחרים, שרק בזכותם ובכות קיום התורה
 על ידיהם יש לכם המלאכים וכות קיום בןקיע". שמע המלאך
 את דברי ה', התחרט על התנגוהו והתנצל לפני בורא עולם
 בטענה שלא ידע שברשותו של אלקים עלה משה לשמים. מיד רץ
 המלאך לפני משה כמו עבד שרץ לפני רבו והרצה לו את הדרך.
 המלאכים שיצעו שמושה יוריד את התורה לעם ישראל,
 הצטערו מאד שעליהם להפרד מהתורה הקדושה. אמר ה' למשה:
 "לך והתנחם עם המלאכים. הוכח להם שאין הם זקוקים לתורה
 ואינם צריכים להצטער שהיא גלקחת מהם". פחד משה לדבר אל
 המלאכים שאש לוהטת יוצאת מהם ועולה לפגע בו. רצה את
 הקדוש ברוך הוא ואמר למשה לאחז בכסא כבודו, לא לפחז
 ולדבר אל המלאכים. אחז משה בכסא הכבוד, התחזק ואמר
 למלאכים: "כל מה שפחז בתורה לא בשבילכם נכתב. מה פחז
 בתורה? אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים'. האם
 הייתם עבדים במצרים? האם ה' הוציאכם משם? ועוד פחז בה:
 'לא יהיה לך אלהים אחרים על פני'... האם אהם משפתחוים
 לאלילים מעשי ידי אדם? מצנת השבת פחז בתורה. האם
 עובדים אהם בכל ימות השבוע וזקוקים ליום מנוחה בשבת?
 ושאר האסורים שבתורה: לא תרצח, לא תגנב, לא פחמה, האם
 יש לכם יצר רע שפספה אתכם לעבר על אפורים אלו? האם
 אהם גונבים, רוצחים או חוקדים את מה שיש לאחרים? אם כן,
 איזה צורך יש לכם בתורה? לשם מה היא לכם?"

ט

משה רבנו בשמים

כדי ללמד את התורה מפי הקדוש ברוך הוא, העלהו ה'
 לשמים. וכיצד עלה משה למרום? לפתע התגלה ענן גדול לראו.
 לא ידע משה אם עליו לעלות ולרכב על הענן או לאחז בו בלבד.
 עודנו תורה מה עליו לעשות, פתח הענן את פיו. נכנס לתוכו משה
 והגיע אהו לשמים. שם התהלך כמו שהולך אדם על הארץ. בדרך
 בשמים פגש משה באחד המלאכים הרעים ששאל אותו: "מדוע
 הצעת לראן, בן עמרם? מה לך אדם, שחי במקום טמאה, לבוא אל
 השמים הקדושים שאש אוכלת בתוכם?" ענה משה לפלאך: "לא
 מרצוני פאתי לראן. ברשותו של הקדוש ברוך הוא עליתי לראן
 כדי לקבל את התורה ולהורידה לעם ישראל".

המשיך משה בדרך ופגש במלאך רע אחר שהפחיד אותו
 מאד. לא ידע משה מה להגיד לאותו מלאך, פכה משה וכמעט
 שנפל מעל הענן שהעלהו לשמים. אמר לו ה': "מתפלא אני עליך
 משה שאין לך מה להגיד למלאך. בשהתגליתי אליך מתוך הסנה
 הבוער, דברת הרבה, ולא פסחת לשאל ולטען בלי סוף, איך זה
 שפחז אהה במלאך שהוא רק אחד ממשרטי הרבים?" התחזק
 משה וקרא לעזרת ה'. רחם עליו הקדוש ברוך הוא ואמר למלאך
 שרצה לפגע במשה: "מיום שבראתי אתכם, מלאכים רעים, בעלי

שָׁמְעוּ הַמַּלְאָכִים אֶת דְּבַרֵי מֹשֶׁה וְעָנוּ פֶּה אֶחָד: "אִדְּכָא אַתָּה מֹשֶׁה, וְצֹדֵקִים טַעֲשֵׂי ה'. ה' אֲדוֹנֵנוּ מִה אֲדִיר שֶׁמֶךְ בְּכָל הָעָרֶץ". אַרְבָּעִים יוֹם וָאַרְבָּעִים לַיְלָה שָׁהָה מֹשֶׁה רַבְּנוּ בְּשָׁמַיִם וְלָמַד מִפִּי ה' אֵת כָּל הַתּוֹרָה שֶׁבִּכְתָב וְאֵת כָּל הַתּוֹרָה שֶׁבְּעַל־פֶּה. בְּהִיּוֹתוֹ בְּשָׁמַיִם יָדַע מֹשֶׁה מִמֵּי יוֹם וּמִמֵּי לַיְלָה לִפִּי הַשָּׁמַיִם וְתַנְחִי. כִּשְׂרָאָה אֵת הַשָּׁמַיִם עוֹלָה וּמִשְׁתַּחֲוֶה לֵה' וְאוֹמְרָת: "רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, עֲשִׂיתִי אֵת מַה שֶּׁצִּוִּיתָנִי", יָדַע מֹשֶׁה שֶׁעָבַר הַיּוֹם וְהַגִּיעַ הַלַּיְלָה וְאָז לָמַד אֶתוֹ ה' הַמְּשֵׁנָה. וּכְשֶׁבָּאָה הַלְכָנָה לִפְנֵי ה' הִשְׁתַּחֲוֶה וְאוֹמְרָה: "עֲשִׂיתִי אֵת מַה שֶּׁצִּוִּיתָ אוֹתִי לַעֲשׂוֹת, אֲלֹקֵינוּ!" יָדַע מֹשֶׁה שֶׁהַלַּיְלָה תָּם וְהַגִּיעַ הַיּוֹם. וְאָז לָמַד אוֹתוֹ ה' מִקְרָא. סִימָן נֹסֵף הֵינָה לַמִּשְׁנָה לַעֲשׂוֹת הַלַּיְלָה. כִּשְׂרָאָה אֵת הַמַּלְאָכִים עוֹשִׂים אֵת הַמֶּקֶן, הַאֲכָל שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָר, יָדַע שֶׁשָּׁעַת יוֹם הִיא וּכְשֶׁיֵּרַד הַמֶּקֶן יָדַע מֹשֶׁה שֶׁשָּׁעוֹת הַלַּיְלָה עַל הָעוֹלָם.

כִּשְׁהֵינָה מֹשֶׁה בְּשָׁמַיִם רָאָה אֵת כָּל גְּדוּלֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיוּ בְּכָל הַיּוֹם וְדוֹר. רָאָה אֵת הַשׁוֹפְטִים, הַנְּבִיאִים וְהַמְּלָכִים שֶׁהָיוּ לְעַם יִשְׂרָאֵל עַד סוֹף הַדּוֹרוֹת. כִּשְׂרָאָה מֹשֶׁה אֵת שְׂאוֹל הַמֶּלֶךְ וְאֵת בְּנָיו נְהַרְגִים בְּחֶרֶב שָׂאֵל אֵת ה' בְּחַמְיָהּ: "רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, הַמֶּלֶךְ הַרְאֵשׁוֹן שֶׁל עַם יִשְׂרָאֵל עֲתִיד לְמוֹת בְּחֶרֶב?" עָנָה לוֹ ה': "אִם מֵתִים הֵם בְּחֶרֶב סִימָן שֶׁיֵּשׁ סִבָּה לְדַבֵּר. לֶךְ וְרָאָה אֵת כַּהֲנֵי נֹב הַבְּרוּזִים בְּקִרְיַת שְׂאוֹל וְתִדַּע שֶׁכָּל מַעֲשֵׂי הֵם בְּצִדָק וּבִמְשַׁפְּט".

בְּהִיּוֹתוֹ בְּשָׁמַיִם רָאָה מֹשֶׁה אֵת ה' יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רִם וְנוֹשֵׂא וּמוֹסִיף תְּנִינִים וּכְתֻרִים, סִימָנִים מִיְחָדִים, מַעַל אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה. שָׂאֵל מֹשֶׁה אֵת ה' לְסִבַּת הַקְּשׁוּטִים שֶׁמוֹסִיף הוּא לְאוֹתִיּוֹת. עָנָה לוֹ ה': "בְּעוֹד שְׁנַיִם רַבּוֹת יָקוּם צִדִּיק בְּעַם יִשְׂרָאֵל, עֲקִיבָא בְּן יוֹסֵף שְׂמוֹ, שִׁיגְלָה נִסְמְרוֹת בַּתּוֹרָה, וְיָדַע לְרִישׁ הַלְכוֹת וְדַבְּרֵי תּוֹרָה עַל כָּל סֵג

וְסִימָן שֶׁאֲנִי מוֹסִיף עֲקִשׁוֹ לְאוֹתִיּוֹת". בִּקְשׁ מֹשֶׁה מִה' לְרִאוֹת אֵת אוֹתוֹ צְדִיק. הִרְאָה לוֹ ה' בֵּית וְבוֹ תַלְמִידִים רַבִּים יוֹשְׁבִים בְּשׁוֹרוֹת שׁוֹרוֹת וְלִפְנֵיהֶם יוֹשֵׁב אֶחָד שֶׁנִּרְאָה כְּמַלְאָךְ אֱלֹקִים. הִתְקַרַּב מֹשֶׁה אֶל הָאֲנָשִׁים, לֹא הִכִּין אֵת דְּבָרֵיהֶם וְהִצְטַעַר מְאֹד.

בְּאוֹתוֹ רָגַע שָׁמַע אֵת אֶחָד הַתַּלְמִידִים שׂוֹאֵל אֵת רַבּוֹ מֵאַיִן הוּא יוֹדַע אֵת כָּל מַה שֶּׁמִּלְמַד הוּא אוֹתָם. עָנָה לוֹ הַרְבֵּי שֶׁשְׂרָאָהוּ כְּמִרְאָה מַלְאָךְ: "כָּל מַה שֶּׁאֲנִי מִלְמַד אֶתְכֶם וּמַחְרֵשׁ לְכֶם בְּדַבְרֵי תּוֹרָה, נִמְסַר מִפִּי ה' לְמֹשֶׁה בֶּן עַמְרָם עַל הַר סִינַי". הִתְעַדָּד מֹשֶׁה וְלֹא הִתְעַצַּב עוֹד לְשִׁמְעַת דְּבָרִים אֵלָיו. וְשָׂאֵל אֵת ה': "אִם עֲתִיד אַתָּה לְבָרֵא אֶדָּם גְּדוֹל כָּל כָּךְ מֵדוּעַ לֹא תַמַּן בְּיָדוֹ אֵת הַנְּזוּכֹת לְהוֹרִיד תּוֹרָה לְעַם יִשְׂרָאֵל? וְעַתָּה אֵל נָא יַחַר אַפְּךָ וְתֵן לִי לְרִאוֹת אֵת סוּפוֹ שֶׁל אוֹתוֹ צְדִיק". הִרְאָה לוֹ ה' אֵת מוֹתוֹ שֶׁל רַבִּי עֲקִיבָא שֶׁהֵינָה אֶחָד מִצְּלָחַת הַרוּגֵי מַלְכוּת וְהַתְּעַנָּה קָשׁוֹת עַד שֶׁיִּצְאָה נִשְׁמָתוֹ. צִעַק מֹשֶׁה אֶל ה' וְאָמַר: "זוֹ תּוֹרָה וְזוֹ שְׂכָרָה?" עָנָה לוֹ ה': "גַּם אֲנִי חִשְׁבֹתִי כְמוֹךְ, אֲכָל גְּזֵרָה הִיא מִלְּפָנַי. וּבְגִלְלֵי שְׂאֵפָה צְנוּעַ כָּל כָּךְ וְחוֹשֵׁב שֶׁרַבִּי עֲקִיבָא מֵתָאִים יוֹחַר מִפְּךָ לַחַח אֵת הַתּוֹרָה לְעַם יִשְׂרָאֵל, אוֹסִיף לְךְ חֲכָמָה נְדִיעָה, כִּי כָךְ בְּמִרְתִּי לְהוֹרִיד תּוֹרָה לְעַם יִשְׂרָאֵל". בְּאוֹתָהּ שָׁעָה פָּסַח ה' חֲמִשִּׁים שְׁעָרֵי בֵּינָה וְנָתַן לְמֹשֶׁה אַרְבָּעִים וְחַמְשָׁה שְׁעָרֵי חֲכָמָה. גְּדֵלָה חֲכָמַת מֹשֶׁה עַד מְאֹד וְלֹא הֵינָה רְאוּי מְסַבֵּב בְּעוֹלָם, לֹא כְּעָבַר וְלֹא בְּהוֹנָה, לְהוֹרִיד תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל.

יצטרף להיות עוד משרת ורועה צאן ויובל לגור עם אמו שתקנה
בכסף שמצא בית ושלדה פורח. בשהלך גם הנער לדרך הגיע לשם
זקן. התישב הזקן ליד הנחל, הוציא לחם גבש מתרמילו, טבלו
במים, אכל ונרדם.

לפתע הופיע הרוכב שאבד את כספו. כשראה את הזקן הישן
חשד בו שמצא את הכסף שאבד לו. העירו בכעס רב ודרש ממנו
את הכסף. הזקן, שלא ידע דבר על הכסף שאבד לרוכב ונמצא על
ידי הנער, נסה לשוא להוכיח שלא גנב את הכסף. הרוכב לא
האמין לו והכה אותו מכות מות. אמר כך חפשו הרוכב בתרמילו
של הזקן, לא מצא את כספו והלך לדרך.

כל משתומם פנה משה רבנו אל ה' ושאל אותו: "האם כך
נראה משפט צדק? ראיחי זקן שלא חטא ונהרג באכזריות. ראיחי
אדם שאבד את כספו ונער קטן שנכה במציאה והתעשר ללא
סבה". אמר הקדוש ברוך הוא למשה: "הבט לכאן ותראה מחנה
נוסף שבו יסבר כל מה שלא היה מובן לך".

עלה משה בסלם שנצב לפניו וראה אפר צולע וילדו נער קטן.
לפסע התקרב זקן אל האפר, התגפל עליו, הרג אותו וגזל את
כספו. וילדו נראה הרוכב שראה משה במראה הקודם. אמר ה'
למשה: "אותו זקן שגרצה ליד הנחל ולא ידעת מדוע, היה זה
שקרג באכזריות את האפר וגזל את כספו, לכן מגיע היה לו
הסגות. הרוכב שראה במראה זה שלפניך את הזקן רוצח ולא
התערב ולא צור לאפר להציל ממנו. אבד את כספו כי כסף זה
לא היה שני לרוכב, היה זה הכסף שנגזל ונפל מכיסו של הרוצח.
לכן אבד את הכסף שלא התויר לנער בן האפר. וילכסוף, אותו נער

משפטי ה' אמת

משה רבנו אבי הנביאים ידע וראה בנבואה את כל בני האדם
שעהידים להגלד עד סוף כל הדורות. גם את מה שיקרה לבני
האדם ידע וראה שהעולם יתמלא ברשע וחסא. אנשים יריבו איש
עם רעהו ולא תמיד נראה שטוב לצדיק ורע לרשע. להפך, פעמים
רבות נרמה שטוב לרשע ורע לצדיק. שאל משה את ה': "שופט
כל הארץ, מדוע רע לצדיק וטוב לרשע? יודע אני שכל מעשיך
צודקים, אבל בני אדם לא תמיד מכינים את מצשיך. לכן מבקש
אני ממך להסביר לי את דרך שפוטך כדי שאספר זאת לבני אדם
ואוכיח את צדקתך בעולם". הסביר הקדוש ברוך הוא לדברי
משה והבטיח להראות לו מראה ששום אדם לא ינה לראותו, רק
כדי שיקבין ויזכר שמשפטי ה' צודקים תמיד.

לפסע ראה משה אדם מתקרב אל נחל קטן היורד מהר. היה
זה רוכב על סוס שהגיע עד הנחל, ירד מצל סוסו, פרע על ברכיו
ולשטה מהמים. באותו רגע נפל מכיסו של הרוכב צרור כסף.
האיש שלא הרגיש באבדתו, נמן גם לסוסו לשחות, עלה על גבו
והמשיך בדרך. כעבר זמן קצר הגיע אל אותו נחל נער קטן רועה
צאן. הבחין הנלד בצרור הכסף שאבד לרוכב, הרימו ושם אותו
בכיסו. שמח הנלד והודה לה' על המציאה שמצא שבזכותה לא

שִׁמְעָא אַח צְרוּר הַכֶּסֶף הוּא בְּנוֹ שֶׁל הַאֲבִיר הַצּוֹלֵעַ שֶׁנֶּרְצַח וְנִגְזַל, לְכֵן כֶּסֶף זֶה שֶׁיֵּךְ לוֹ בְּדִין כִּי הִזָּה שֶׁל אֲבִיו.

שָׁמַע מֹשֶׁה אֶח דְּבָרֵי הַהֶסְבֵּר לְשֵׁנֵי הַמְּרֵאוֹת שֶׁנֶּרְצָה, וַיַּדַּע שֶׁשִּׁשְׁשִׁי ה' אָמַת, גַּם אִם אָרְם לֹא מְבִין אֶת טַה שֶׁנֶּרְצָה לוֹ. גַּם אִם נִרְאָה לְאָרְם שֶׁאֵין צָדֵק בְּעוֹלָם, שִׁשְׁשִׁים רְשָׁעִים שֶׁאֵינָם סוֹבְלִים, לְהַפְּךְ, טוֹב לָהֶם בְּעוֹלָם הַזֶּה, וּלְעִמְתָּם צְדִיקִים עוֹשֵׂי צְדָקָה וְחֶסֶד שֶׁסוֹבְלִים בְּעוֹלָם הַזֶּה מֵעוֹנֵי, מַחְלוֹת וְצָרוֹת אַחֲרוֹת. צְדִיק לְזָכֵר תָּמִיד שֶׁהִלֵּל נַעֲשֶׂה בְּהַשְׁמָחָה מְקוּרָם. כְּמוֹ שֶׁהַרְצַח שֶׁנֶּרְצָה מֹשֶׁה נֶרְצַח בִּידֵי אֶהָר, הַגָּבֵב מֵאֲבֵד אֶת כֶּסֶפוֹ וְהַנֶּעֱצֵר הַקָּטָן שֶׁשֹּׁשְׂאֵר גְּלִי אֵב וְנִגְאָלֵץ לְעַבְדֵי בְּכַהֲנֵי וְרִים זוֹקָה לְמִצְאָה אֶת הַכֶּסֶף שֶׁל אֲבִיו, לְהַבְיִאוֹ אֶל אִמּוֹ כְּדֵי שֶׁתִּקְנֶה שָׂדֶה וּבַיִת, וְלֹא יִצְטָרֵךְ לִהְיוֹת מְשֻׁרָת בְּבַיִת אַחֲרִים.

בְּאוֹתָהּ שֶׁעָשָׂה אִמּוֹ מֹשֶׁה לָּהּ לְפָנֵי כָּל הַמַּלְאָכִים: "אֶל-אִמּוֹנָה וְאֵין עוֹל צְדִיק וְיִשָּׁר הוּא".

פרק כד — שעבוד מצרים

- א. בני ישראל עבדים לפרעה — תנ"י שמות; כ"ד; ספה"י.
- ב. הכה ונחכמה — אומרים המצרים — שמו"ר שמות; ספה"י.
- ג. התהלת עבדות מצרים — בערמה — סוטה יא, א; שמו"ר שמות; תנ"י שמות; ספה"י.
- ד. עבדות הפרך של עם ישראל — שמו"ר שמות; תנ"י: שו"ט יא.
- ה. שבט לוי מנהיג היהודים במצרים — שמו"ר ה, טו; רבנושינו בעלי התוס' שמות.
- ו. חלום פרעה ופתרונו — מדרש רברי הימים למשה; ילק"ש קסד.
- ז. עצתו האכזרית של בלעם — שם: סוטה יא, א; ילק"ש קסה: שו"ט כד; ספה"י.
- ח. שכר המילדות על מסירת נפשן — סא"ר דח; סוטה יא, ב; שמו"ר שמות; ספה"י.
- ט. בני ישראל מתרבים למרות הגזרות — סא"ר ו; ילק"ט שמות; שוה"ד כ, לג; אבכיר; חתומא פקודי ט.

פרק כה — לידתו ונעוריו של משה רבנו

- א. צדקת עמרם ולדת משה — פסק"ד פ"ה; פסד"כ פ"א; מדה"ג שמות; ספה"י.
- ב. לידתו של משה רבנו — סוטה יב, א; ספה"י; שמו"ר א, כב; מכילתא דרשב"י שמות ה; מגילה יד, א.
- ג. משה כחיבה — סוטה יב, א; מדרש דברי הימים למשה.
- ד. שכרה של מסירות אחות לאחיה — סוטה ט, ב; שמו"ר א, כב.
- ה. משה וכת פרעה — שמו"ר שמות; אבכיר; סוטה יב, ב; פדד"א מח; מדרש משלי לא; ספה"י.
- ו. משה בבית פרעה — כ"ד צו, ג; שמו"ר שמות; ויק"ר א, ג.
- ז. פרעה מצמיד את משה בנסיון — מדרש רברי הימים למשה; שמו"ר א, ל; ספה"י שמות; ילק"ש קסו.
- ח. משה ברחמי עוזר לעמו — אבכיר; שמו"ר א, לב; ספה"י: חוי"ש שמות ב, ד; חתומא שמות.
- ט. כפוי טובה מלשינים על משה — שמו"ר א, לב; ספה"י שמות.
- י. משה נאלץ לברוח מארץ מצרים — ירושלמי ברכות פ"ט, ה"א; מכילתא יתרו מסכת דעמלק פ"א; מדה"ג.
- יא. משה מלך כוש — דברי הימים של משה; ספה"י שמות.
- יב. בני אפרים בורחים לפני שעת הגאולה ונהרגים — אבכיר; שמו"ר כ, י; ספה"י; סנהדרין צב, א.